

УДК 339.92+338.1

РОЗВИТОК НАФТОПЕРЕРОБНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ КИТАЮ В УМОВАХ ЦІНОВИХ ФЛУКТУАЦІЙ

Шапран О.С., аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. В статті розглянуто розвиток нафтопереробної промисловості Китаю в умовах цінових флуктуацій. Розвиток нафтопереробної промисловості визначається передусім прискореними темпами попиту на нафтопродукти в Китайській Народній Республіці як з боку індивідуальних споживачів та комунального сектору, так і з боку енергетики та промисловості. Китайські нафтопереробні компанії входять до списку найбільших компаній світу за версією Форбс і мають вплив на світовий ринок нафтопродуктів. Різкі цінові флуктуації на світовому ринку нафтопродуктів призводять до коливань прибутковості китайських нафтопереробних компаній і їх зовнішньоторговельних операцій. Дослідження стратегій розвитку нафтопереробних компаній КНР свідчить, що в умовах цінових флуктуацій розвиток нафтопереробної сфери є одним з механізмів реалізації державної політики розширення присутності китайської економіки на глобальних ринках, що позначається на кон'юктурі світового ринку нафтопродуктів.

Ключові слова: нафтопереробка, ринок, Китай, технологічний рівень, сталий розвиток, ціна, флуктуації.

Аннотация. В статье рассмотрено развитие нефтеперерабатывающей промышленности Китая в условиях ценовых флуктуаций. Развитие нефтеперерабатывающей промышленности определяется прежде всего ускоренными темпами спроса на нефтепродукты в Китайской Народной Республике как со стороны индивидуальных потребителей и коммунального сектора, так и со стороны энергетики и промышленности. Китайские нефтеперерабатывающие компании входят в список крупнейших компаний мира по версии Форбс и имеют влияние на мировой рынок нефтепродуктов. Резкие ценовые флуктуации на мировом рынке нефтепродуктов приводят к колебаниям доходности китайских нефтеперерабатывающих компаний и их внешнеторговых операций. Исследование стратегий развития нефтеперерабатывающих компаний КНР свидетельствует, что в условиях ценовых флуктуаций развитие нефтеперерабатывающей сферы является одним из механизмов реализации государственной политики расширения присутствия китайской экономики на мировых рынках сказывается на конъюнктуре мирового рынка.

Ключевые слова: нефтепереработка, рынок, Китай, технологический уровень, устойчивое развитие, цена, колебания.

Annotation. The article deals with the development of China's petroleum industry in terms of price fluctuations. The development of petroleum industry is determined primarily by accelerated demand for petroleum products in the People's Republic of both the individual consumer and public sector, and from the energy and industry. Chinese oil companies are among the largest companies in the world according to Forbes and influence on the world oil market. Sharp price fluctuations in the world oil market lead to fluctuations in the profitability of Chinese oil companies and their foreign trade operations. Research strategies of oil companies of China shows that in terms of price fluctuations in refining the development sphere is one of the mechanisms for implementing public policies increased presence of the Chinese economy in the global markets, which affects the world market of oil products.

Key words: petroleum refining, market, China, technological level, sustainable development, price, fluctuations.

Постановка проблеми. Розвиток нафтопереробної промисловості визначається передусім прискореними темпами попиту на нафтопродукти в Китайській Народній Республіці (КНР) як з боку індивідуальних споживачів та комунального сектору, так і з боку енергетики та промисловості. Китайські нафтопереробні компанії входять до списку найбільших компаній світу за версією Форбс і мають вплив на світовий ринок нафтопродуктів. Різкі цінові флуктуації на світовому ринку

нафтопродуктів призводять до коливань прибутковості китайський нафтопереробних компаній і їх зовнішньоторговельних операцій, тому дослідження впливу цінових флуктуацій на розвиток нафтопереробної промисловості Китаю є важливим та актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень. Функціонування та окремі аспекти сталого розвитку та ціноутворення на світовому ринку нафтопродуктів подано у працях В. Бурлаки [1], В. Бушуєва [2], Л. Гальперіної [3], А. Конопляника [2; 4], Л. Лук'яненко [3], В. Мазуренко [5], К. Миловидова [6], Цзя Б. [6] та ін. Однак, дослідження розвитку нафтопереробної промисловості Китаю в умовах цінових флуктуацій не отримали належного висвітлення.

Мета і методика дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування економічної сутності розвитку нафтопереробної промисловості Китаю в умовах цінових флуктуацій.

У процесі дослідження використано загальні та спеціальні економічні методи: індукції та дедукції, узагальнення, компаративного аналізу; синтезу; порівнянь та аналогій та системний підхід до явищ, що визначають параметри розвитку нафтопереробної промисловості Китаю в умовах цінових флуктуацій.

Результати досліджень. Високі темпи економічного зростання обумовили потреби КНР в енергоресурсах. Відповідно макроекономічна ситуація у Китаї певною мірою залежить від кон'юнктури на світовому ринку енергоресурсів у цілому та від світового ринку нафти та нафтопродуктів, зокрема. Про це свідчить позиція КНР на світовому ринку нафтопродуктів. Наприклад, якщо у 1987 р. КНР за обсягами товарного експорту знаходилась на 31-му місці в світі, то за даними Національного бюро статистики КНР за останні роки ця країна є лідером на світовому ринку нафтопродуктів [7]. За даними Міністерства енергетики США, з 1991 по 2013 рр. відбувалось стабільне зростання питомої ваги Китаю у світовому споживанні нафтопродуктів з 3,7 до 11,5%, що становить третину споживання Азії з 10,5 млн барелів на добу (розраховано за даними [8]). Як свідчить рис. 1 з 1993 по 2013 рр. споживання нафтопродуктів в КНР перевищує їх виробництво і цей розрив стрімко зростає.

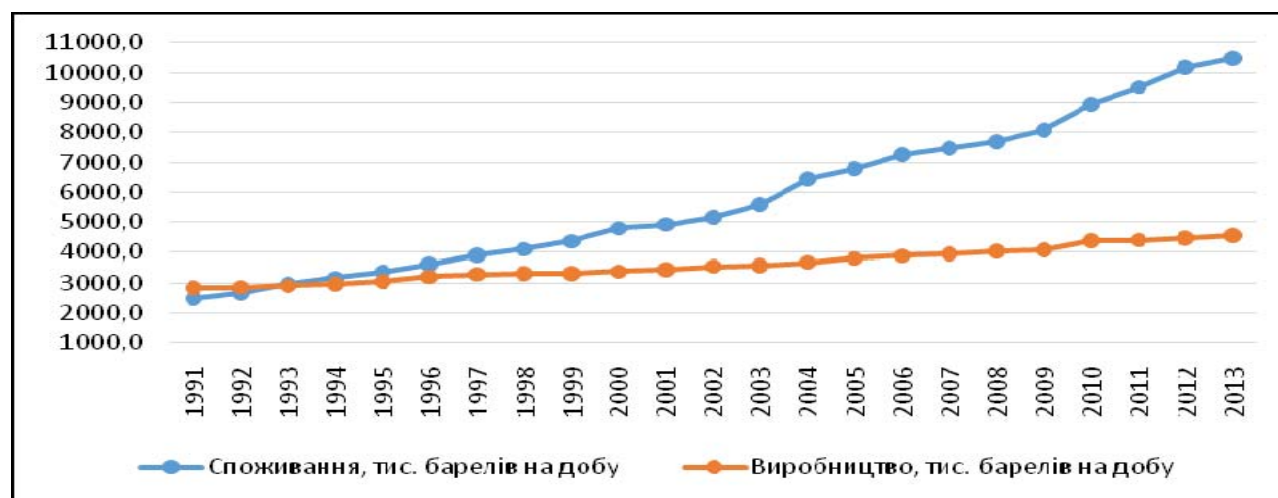

Рис. 1. Динаміка споживання та виробництва нафтопродуктів у КНР протягом 1991–2013 рр., тис. барелів на добу

Джерело: побудовано за даними Адміністрації енергетичної інформації Міністерства енергетики США [8].

Одним з чинників розвитку світового ринку нафти є диверсифікація джерел енергоресурсів та впровадження нових технологій [1; 3; 5]. Постійне відтворення потенціалу світового ринку нафти досягається рентабельністю капіталовкладень у модернізацію окремих процесів видобутку, виробництва, транспортування та переробки нафти, комплексною реконструкцією НПЗ, подоланням географічних розбіжностей видобутку і споживання, зниженням нафтодефіцитності окремих країн при зміні структури ринку. Як зазначають Л.Лукаєнко та Л.Гальперіна, «імплементация пріоритетів сталого розвитку на світовому ринку нафтопродуктів здійснюється засобами наднаціональних важелів впливу, регуляторними механізмами урядів та управлінськими рішеннями нафтопереробних

компаній» [3]. Масштабність завдань введення нових потужностей у світову нафтопереробку вимагає значних інвестицій. Однак цінові флуктуації на світовому ринку нафтопродуктів спричиняють ризикованість інвестиційних операцій національних та приватних компаній.

Національною стратегією КНР є інвестування в країни, які багаті природними ресурсами, включаючи мінеральні (нафта, газ, залізні руди тощо), сільськогосподарські землі, території, багаті на рекреаційний потенціал. Зокрема, це стосується китайських енергетичних компаній. Про масштабну експансію, що здійснюють китайські корпорації на світовому енергетичному ринку з метою отримання доступу до викопних енергоресурсів ресурсів, свідчать дані табл. 1, в якій представлені найбільші реципієнти китайських інвестицій у розрізі обсягів та сфер інвестування.

Таблиця 1

**Основні країни-реципієнти китайських інвестицій
у нафтогазовій сфері**

<i>Країна - реципієнт</i>	<i>Характеристика</i>
1. Австралія	Розвиток природних ресурсів, енергетичний ринок: Petrochina (дочірнє підприємство CNPC), CNOOC та інші китайські корпорації є учасниками австралійських проектів щодо виробітку скрапленого природного газу на сході Австралії (Queensland LNG)
2. Південна Африка	Сировинні ресурси, інфраструктура. Інвестиційні проекти Sinopec, CNPC, CNOOC.
3. США	КНР займає 3-тє місце за обсягами інвестицій після Канади та Європи. Проекти злиття та поглинання в енергетичній сфері. Sinopec є власником половини нафтогазових площадок Chesapeake Energy Corporation в Оклахомі
4. Канада	Нафтовидобувна та нафтохімічна промисловість, будівництво нафтопроводу, проекти злиття у цій галузі (з 2005 р. суттєві інвестиції Sinopec та CNOOC у розробку родовищ нафтоносних пісків провінції Альберта. Спільне будівництво трубопроводу Northern Gateway (північний вихід із провінції Альберта до західного побережжя Канади) нафтової корпорації Китаю CNPC та канадської нафтотранспортної компанії Enbridge. В 2012 р. CNOOC придбала канадську Nexen)
5. Росія	Енергетичні ресурси, інфраструктура Sinopec володіє 49% нафтодобувної Удмуртнефть.
6. М'янма	Енергетичні ресурси, мінеральні ресурси, інфраструктура. Китай є найбільшим інвестором
6. Італія	Енергетичні ресурси, інфраструктура. Китай є суттєвим інвестором

Джерело: складено за [7; 9; 10; 13].

Загальносвітова тенденція фінансиалізації нафтового сектора має місце і в КНР, де провідними компаніями є представники фінансової та нафтової сфер. Отримуючи потужну державну підтримку, державні корпорації КНР мають значну перевагу на світовому ринку нафтопродуктів, у результаті чого вони впевнено розширюють свою діяльність за кордоном. В першості країн, в які вкладають китайські корпорації - Гонконг, Австралія, США, Південна Африка (Судан, Ангола), Південна Америка та Росія, а також інші країни СНД (Казахстан). Однак стратегія розвитку нафтопереробної сфери КНР полягає не лише у розширенні енергоресурсної бази, але й у поглибленні нафтопереробки.

Частка галузі в обсязі випуску обробної промисловості Китаю становить 23%. Високі ціни на нафту спричинили зростання експорту нафтопродуктів в КНР у 2014 р., хоча величина імпорту нафтопродуктів залишається високою (1331 млн барелів на день) і перевищує експорт у 2,5 разу (розраховано за даними ВР [12]). Розвиток нафтопереробної сфери КНР базується на сталому розвитку китайських корпорацій. ВІНК КНР у міжнародних рейтингах входять до групи найдорожчих енергетичних компаній світу.

Найбільші національні нафтові компанії Китаю, якими є PetroChina, CNOOC, Sinopec, на період післякризового знецінення світових активів нафтопереробної сфери протягом 2009–2010 рр. ввели в експлуатацію нові та модернізовані нафтопереробні потужності сукупним обсягом до 1 млн барелів на день.

Нафтогазова компанія PetroChina, ринкова вартість якої складає 334,6 млрд доларів США, забезпечує робочими місцями більше ніж 0,5 млн осіб. Публічна корпорація PetroChina згідно з даними офіційного сайту [13] має основні напрями діяльності: розвідка, розробка, виробництво, транспортування і продаж сирової нафти, нафтопродуктів і природного газу; переробка сирової нафти і нафтопродуктів, виробництво та продаж основних і похідних продуктів нафтохімії та інших хімічних продуктів. PetroChina має НПЗ та родовища в Австралії, Канаді, Сінгапурі та Центральній Азії, а успіх корпоративного менеджменту пов'язаний з активним впровадженням стратегії сталого розвитку.

Державна ВІНК Sinopec [11] має особливу рису - зростання питомої ваги закордонних активів. високі показники рентабельності порівняно з іншими китайськими ВІНК. Важливою складовою стратегії сталого розвитку Sinopec є експорт нафтопродуктів, які постачаються до 150 країн світу, серед яких Корея, Японія, Малайзія, Індонезія, Таїланд, Саудівська Аравія, Іран, Бразилія, США, Мексика, Росія, Швеція. Іншою Близько третини загального річного видобутку нафти корпорація добуває за кордоном. За період послаблення світової економіки внаслідок фінансово-економічної кризи Sinopec придбала у 2009 р. Geneva-based Addax Petroleum Corp, що надало компанії доступ до запасів нафти в Курдистані, Іраку та Західній Африці.

Державна корпорація Китайська національна офшорна нафтова корпорація (China National Offshore Oil Corporation, далі CNOOC) є державною компанією, яка безпосередньо належить державній комісії активів з контролю та управління Державної ради КНР. Стрімке зростання CNOOC пояснюється закордонною експансією. Наприклад, корпорація уклала угоду з американською енергетичною компанією Chesapeake Energy Corporation щодо придбання активів у розробці родовищ сланцевого газу (її частка становить 33,3%). CNOOC є найбільшим в Китаї виробником нафти і газу на морському шельфі. CNOOC має 51% в угоді з британським нафтогазовим гігантом BP у розробці 19 нових офшорних нафтоносних блоків у Південно-Китайському морі. В даний час, CNOOC охоплює основні сегменти розвідки нафти і газу, розробку, інжиніринг та технічні послуги, а також переробку і збут, генерацію електроенергії, а також надання фінансових послуг. Зарубіжні підприємства компанії охоплює понад 40 країн і регіонів [15].

Опитування понад 20 найбільших китайських державних НПЗ, проведені авторитетним виданням Platts, показує, що середній коефіцієнт використання загальної встановленої потужності на китайських НПЗ знизився з 83 до 80% у порівнянні за січень-серпень 2012 р. та 2013 р. Це допомагає китайським корпораціям посилити їх конкурентні переваги на глобальних ринках та розширити географію їх присутності. Такий приклад демонструють найбільші енергетичні компанії PetroChina, CNOOC, Sinopec та ін., інвестиційна активність яких є новою хвилею експансії КНР на світові енергетичні ринки. Особливістю їх діяльності є переважання операцій з нарощування запасів та видобутку нафти (79%). На придбання нафтових ділянок було використано 3% сукупних інвестицій. Угоди щодо інвестування в нафтопереробку та маркетинг складають 14% від сумарних вкладень, на операції в сервісному секторі припадає 3% [16].

Висновки та пропозиції. Таким чином, дослідження стратегій розвитку нафтопереробних компаній КНР свідчить, що в умовах цінових флуктуацій розвиток нафтопереробної сфери є одним з механізмів реалізації державної політики розширення присутності китайської економіки на глобальних ринках, що позначається на кон'юнктурі світового ринку нафтопродуктів.

Список використаних джерел

1. Бурлака В. Г. Сучасні тренди науково-технологічного розвитку та їх роль у нафтовому секторі / В. Г. Бурлака // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 5. – С. 54–65. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2013_5_8.pdf.
2. Бушуев В. В. Цены на нефть: анализ, тенденции, прогноз / В. В. Бушуев, А. А. Конопляник и др. – М. : ИД «Энергия», 2013. – 344 с.
3. Гальперіна Л. П. Імплементация пріоритетів сталого розвитку на світовому ринку нафтопродуктів [Електронне видання] / Л. П. Гальперіна, Л. І. Лук'яненко // Міжнародні відносини Серія «Економічні науки». □ № 4 (2014). – Режим доступу до журн.: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2638
4. Конопляник А. А. Кто определяет цену нефти? Ответ на этот вопрос позволяет прогнозировать будущее рынка «черного золота» / А. А. Конопляник // Нефть России. – 2009. – № 3. – С. 7–12; – № 4. – С. 7–11.

5. Мазуренко В. П. Розвиток світового ринку нафтопродуктів в умовах глобалізації / В. П. Мазуренко, О. С. Шапран // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Науковий журнал. – К. : НАУ, 2013. – № 4. – С. 104–108.
6. Цзя Б. Политика экспансии китайских нефтяных компаний на зарубежных рынках углеводородного сырья / Б. Цзя, К. Милович // Экономическая политика. – 2012. – №3.
7. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2013 National Economic and Social Development [Electronic resource] – Way of access: http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/201402/t20140224_515103.html.
8. Сайт Адміністрації енергетичної інформації Міністерства енергетики США. The U. S. Energy Information Administration (EIA) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.eia.gov.
9. China Statistical Yearbook 2015 [Electronic resource] – Way of access: http://www.cnbc.com/id/47512207/Top_10_Countries_for_Chinese_Investments
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2015/indexeh.htm>.
10. How China is buying up the world / By Tom Bawden, Kevin Shalvey and Tania Branigan // The Guardian, London. – Jan. 16, 2011 [Electronic resource] – Way of access: <http://www.taipettimes.com/News/editorials/archives/2011/01/16/2003493611>.
11. Website Changjiang Securities (Shijiazhuang Petrochemical Company Limited, a subsidiary of Sinopec) [Electronic resource] – Way of access: <http://www.cjsc.com.hk/en>.
12. BP Statistical Review of World Energy BP 2030. June 2015 [Electronic resource] – Way of access: [bp-statistical-review-of-world—2015-full-report.pdf](http://www.bp.com/statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf).
13. Website PetroChina Company Limited (“PetroChina”) [Electronic resource] – Way of access: <http://www.petrochina.com.cn/ptr/>.
14. Website China National Petroleum Corporation (CNPC) [Electronic resource] – Way of access: <http://www.cnpc.com.cn/en/>.
15. Website China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) [Electronic resource] – Way of access: <http://www.cnooc.com.cn/col/col6141/index.html>
16. Platts [Electronic resource] – Way of access: <http://www.platts.com/>.

References

1. Burlaka V.H. (2013), Modern trends of scientific and technological development and their role in the oil sector. [Suchasni trendy naukovu-tehnolohichnoho rozvytku ta yikh rol u naftovomu sektori] Aktualni problemy ekonomiky, No. 13, pp. 5–9 - available at: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2013_5_8.pdf.
2. Bushuev V.V., Konopljanik A.A. et al. (2013), Prices for Oil: analysis, trends, forecast. [Ceny na neft': analiz, tendencii, prognoz] Moskow, 344 p.
3. Luk'ianenko L.I., Galperina L.P. (2014) Implementatsiia priorytetiv staloho rozvytku na svitovomu rynku naftoproduktiv [Implementation of the priorities of sustainable development on the global oil market] L.I. Luk'ianenko // Mizhnarodni vidnosyny Serii «Ekonomichni nauky. № 4 – available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/2638
4. Konoplyanik AA Who determines the price of oil? The answer to this question allows to predict the future market of "black gold" / AA Konoplyanik // Oil of Russia. - 2009. - № 3. - S. 7-12; - № 4. - S. 7-11.
5. Mazurenko V.P. (2013) Rozvitok svitovogo Rynku naftoproduktiv in umovax globalizatsii / VP Mazurenko, O. Shapran // Strategiya rozvitku Ukraine (ekonomika, sotsiologiya right): Naukova magazine. - K.: UNAM,. - № 4. - S. 104-108.
6. Jia B. (2012) Expansion policy of the Chinese oil companies on the foreign markets of hydrocarbons / B. Jia, K. Milovidov // Economic policy. - №3.
7. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2013 National Economic and Social Development - available at: http://www.stats.gov.cn/english/PressRelease/201402/t20140224_515103.html.
8. The U. S. Energy Information Administration (EIA) - available at: www.eia.gov.
9. China Statistical Yearbook 2015 - available at: http://www.cnbc.com/id/47512207/Top_10_Countries_for_Chinese_Investments
<http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2015/indexeh.htm>.

10. How China is buying up the world / By Tom Bawden, Kevin Shalvey and Tania Branigan // The Guardian, London. – Jan. 16, 2011 - available at: <http://www.taipetimes.com/News/editorials/archives/2011/01/16/2003493611>.
11. Website Changjiang Securities (Shijiazhuang Petrochemical Company Limited, a subsidiary of Sinopec) - available at: <http://www.cjsc.com.hk/en>.
12. BP Statistical Review of World Energy BP 2030. June 2015 - available at: [bp-statistical-review-of-world—2015-full-report.pdf](http://www.bp.com/presscentre/2015/06/bp-statistical-review-of-world-2015-full-report.pdf).
13. Website PetroChina Company Limited (“PetroChina”) - available at: <http://www.petrochina.com.cn/ptr/>.
14. Website China National Petroleum Corporation (CNPC) - available at: <http://www.cnpc.com.cn/en/>.
15. Website China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) - available at: <http://www.cnooc.com.cn/col/col6141/index.html>
16. Platts - available at: <http://www.platts.com/>.